

УДК 343.974(011)

Романюк Богдан Васильович –

Керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України

Понятійний апарат і його значення для вибудовування політики держави у сфері впливу на організовану злочинність

У статті аналізується понятійний апарат, який використовується для визначення форм і способів діяльності суспільства та держави щодо впливу на організовану злочинність.

Ключові слова: організована злочинність, протидія злочинності, контроль над злочинністю, суб'єкти профілактики.

Організована злочинність в Україні нині стала системним явищем, формою існування низки нових суспільних відносин, що базуються в основному на пропагованій та викривленій ідеї капіталістичної ліберальної економіки вільного ринку і недолугих трансформаційних процесах переходу до неї від соціалістичної форми господарювання із суспільною власністю.

Вирішення питання щодо ефективного впливу суспільства і держави на це негативне явище потребує комплексного і системного підходу, відповідної політики, про що ми вже писали [1]. Але з цим, у першу чергу, пов'язане й питання вироблення усталеного наукового поняття державної політики впливу на злочинність або, як її часто іменують, “кримінальної політики”. На її вироблення негативно впливає відсутність єдиного термінологічного визначення самої діяльності щодо такого соціального явища як злочинність. В одних випадках вона позначається як “боротьба зі злочинністю”, в інших – “протидія злочинності”, “вплив на злочинність”, “попередження злочинності”, “профілактика злочинності”, “контроль над злочинністю”, “подолання злочинності”, “війна зі злочинністю”, “компроміс зі злочинністю”, “наступ на злочинність”, “захист суспільства від злочинності” тощо. Викорис-

тання щодо діяльності з впливу на один і той ж об'єкт – злочинність – такої різноманітної кількості термінів породило в науці навіть висловлювання “боротьба термінів” [2; 3, с. 7].

Тому, метою нашого дослідження є комплексний аналіз наукових напрацювань, які стосуються цього понятійного апарату та його ролі у вибудовуванні відповідної політики взаємовідносин суспільства, держави і злочинності.

Почнемо з аналізу понятійного апарату, який використовується для означення самої діяльності держави та суспільства щодо злочинності, причин та умов, які її породжують, адже організована злочинність є лише складовою загальної злочинності. Не з'ясувавши сутності цієї діяльності в поняттях, не можливо вести конкретну мову про політику в цій галузі державної діяльності, її об'єкти, суб'єкти, способи та засоби її проведення. О. Бандуркою та Л. Давиденком [3], а також М. Погорецьким і В. Шеломенцевим [4], іншими науковцями вже проводився певний узагальнений аналіз низки письмових джерел з цього питання. Разом з тим, названі автори основну свою увагу сконцентрували лише на двох термінах: “боротьба зі злочинністю” та “протидія злочинності”, уникнувши розгляду таких понять як “вплив на злочинність”, “подалання злочинності” та ін.

Найбільш послідовними в узагальненому аналізі понятійного апарату в цій сфері діяльності в Росії є автори підручника “Кримінологія” під загальною редакцією А. Долгової [5, с. 380].

Вивчення літературних джерел свідчить, що переважно використовуються поняття “боротьба зі злочинністю” та “протидія злочинності”.

Одна група авторів дотримується думки, що при активній діяльності відповідних суб'єктів щодо злочинності слід вживати термін “боротьба зі злочинністю”.

Зокрема, І. Карпець відмітив, що боротьба зі злочинністю – це широке збірне поняття, яке включає в себе й заходи організаційного, профілактичного та законодавчого характеру [6, с. 161].

З таких же позицій виступають Г. Аванесов [7, с. 335] та інші автори. Наприклад, відзначається, що боротьба зі злочинністю – складна система діяльності, яка повстає як єдність трьох підсистем: загальної організації боротьби; попередження злочинності й правоохоронної діяльності. Тому слід послуговуватися терміном “боротьба зі злочинністю”, оскільки термін “протидія злочинності” не відображає активної ролі держави й суспільства у цій діяльності. Боротьба зі злочинністю спрямована не тільки на її запобігання, а й застосування до винних заходів державного примусу [5, с. 380, 388].

Інші правознавці визначають взаємовідносини у діяльності держави і суспільства зі злочинністю як протидію їй.

О. Литвинов вважає, що саме термін “протидія злочинності” є найбільш загальним поняттям, під яким він розуміє одну із сфер соціального управління, змістовну форму забезпечення і реалізації державної політики у внутрішніх справах. А вже у межах протидії злочинності він виділяє низку стратегічних напрямів діяльності, одним із яких є боротьба зі злочинністю [8, с. 8–10].

Відомий український кримінолог А. Закалюк писав, що й “поняття “боротьба”, “протидія” належать до класу узагальнених, які відтворюють загальну сутність, що полягає у чиненні супротиву. Схиляючись до терміну “протидія”, він вважав, що цей термін “... може бути використаний для відтворення загального впливу на злочинність, але він лише однобічно (“супротив”) відображає останній та не містить однозначного відображення поняття запобігання злочинності, тобто не може вживатися як такий, що за сутністю тотожний поняттю “запобігання”, навіть коли він вживається у широкому значенні” [9, с. 321–322].

О. Ігнатов також є прихильником тих, хто вживає термін “протидія злочинності як узагальнюючий, базовий (родовий) [10].

Таким узагальненим терміном як “протидія злочинності” користується й В. Коваленко при висвітленні проблемних питань впливу на злочинність в економічній сфері [11].

О. Бандурка та Л. Давиденко відмічають, що поряд з терміном “боротьба зі злочинністю” в останні роки набув поширення термін “протидія злочинності”. Він, на їхню думку, використовується і в ряді законодавчих актів, а тому, виходячи з того, що в етимологічному значенні “протидія” трактується як дія, яка йде наперекір іншій дії або явищу, а “боротьба” як активне зіткнення протилежних інтересів, думок, груп і т. п., є підстави вважати, що поняття “протидія злочинності” і “боротьба зі злочинністю” можуть використовуватися як тотожні. Кожне з них включає в себе два аспекти впливу на злочинність: кримінально-правовий і кримінологічний. Якщо мова йде про вплив на злочинність, в якому превалують кримінально-правові заходи, то напрошується термін “боротьба зі злочинністю”. Коли в комплексі дій, спрямованих на злочинність, переважають заходи кримінологічного характеру, термін “протидія злочинності” точніше відобразить сутність даного феномена. Вибираючи той чи інший термін, слід мати на увазі, що “боротьба” передбачає перемогу над противником, а “протидія” елементу перемоги не містить [3, с. 8–9].

М. Погорецький та В. Шеломенцев також схиляються до аналогічної думки, але привносять у тлумачення цих термінів окреме своє бачення. Вони розглядають протидію злочинності як систему заходів політичного, економічного, правового та виховного характеру, що здійснюються державними, у тому числі правоохоронними, органами

та громадськими організаціями в межах їх повноважень з метою зниження рівня злочинності шляхом профілактики в масштабах держави, конкретного регіону, області, району, міста тощо. Боротьбу зі злочинністю – як активну цілеспрямовану діяльність уповноважених державних правоохоронних органів, яка полягає в установленні контролю за злочинністю, зниженні її рівня шляхом розробки та реалізації запобіжно-профілактичних заходів, а також у виявленні, запобіганні й розкритті конкретних злочинів й притягненні до кримінальної відповідальності осіб, які їх вчинили, із застосуванням передбачених законом засобів і заходів.

Пояснюючи сказане, вони пишуть, що демократична держава “... не може зобов’язати громадянське суспільство та державні інституції, що не належать до правоохоронних органів, боротися зі злочинністю, у тому числі з окремими злочинами”. Правоохоронні ж органи зобов’язані активно боротися зі злочинністю.

Тому, вони пропонують використовувати обидва ці терміни, але у залежності від їх змістовного значення [4, с. 41–42].

Н. Карпов у своїх наукових працях вживає обидва ці терміни: “боротьба зі злочинністю” і “протидія злочинності”. Коли він веде мову про комплекс детермінантів злочинності, засобів і методів впливу на неї, у тому числі шляхом боротьби, то використовує термін “протидія злочинності”. У монографії “Злочинна діяльність” він навіть виділив окремий розділ, який називається “Шляхи вдосконалення протидії злочинній діяльності” [12, с. 60–120]. Терміном “боротьба зі злочинністю” він послуговується тоді, коли йдеться про безпосередній активний вплив на злочинність. Науковець пише, що “Термін “боротьба зі злочинністю” передбачає активність діяльності з впливу на неї” [13, с. 140].

Російський дослідник А. Шумілов вважає, що діяльність щодо забезпечення реальної кримінальної безпеки (тріада: людина – суспільство – людство) слід позначати поняттям “вплив на злочинність”, а боротьбу – складову впливу на злочинність.

З позиції поняття форми впливу на злочинність як структури зв’язку між її елементами теоретично він виділяє дві форми: просту та складну. За простою формою впливу суспільство впливає на злочинність, не змінюючи її сутності та (або) змісту (наприклад, здійснює контроль над нею), при складній – впливає направлено на позитивну соціально значиму трансформацію злочинності, на ту чи іншу зміну сутності та (або) змісту.

Для простої форми характерна наявність двох основних способів впливу на злочинність: так зване мирне співіснування (характерне для “слабкої” держави) і контроль (тобто, стримування злочинності на соціально терпимому рівні). В рамках складної форми впливу на злочин-

ність автор виділяє такі три основні способи, як протидія, боротьба, повне придушення або знищення (“війна”) [14, с. 9–12].

З А. Шуміловим в основному погоджуються і його співвітчизники В. Бодренков і В. Знікін. Разом з тим, вони зауважують, що мирне співіснування держави і злочинності не можна вважати впливом держави на злочинність, оскільки вплив – це дія. В умовах мирного співіснування держави і суспільства скоріше відбувається зворотній зв’язок – вплив злочинності на суспільство. Але, в масштабах держави подібне навряд чи можливе по відношенню до злочинності в цілому. Існує правоохоронна система, система законодавчих актів, які спрямовані на превентивне стримування злочинності. Держава, створивши правоохоронні структури і звід законів, які визначають норми поведінки у суспільстві, організувала превентивну систему впливу на злочинність, яку в масштабах держави можна віднести до способу мирного впливу на злочинність.

Вважають також, що контроль над злочинністю також не може забезпечувати стримування на соціально терпимому рівні злочинності, не змінюючи її сутності та змісту (при простій формі впливу). Для цього потрібні інші способи впливу, а саме – протидія.

Таким чином, проста форма впливу на злочинність, на їхню думку, повинна включати такі способи:

мирне співіснування (формально закріплені в законах норми і правила поведінки, “присутність” у державі певних правоохоронних структур, співробітники справно присутні на службі, але не створюють необхідного позитивного впливу на стан злочинності, окрім власного свого існування. При такому стані спостерігається стійкий ріст злочинних посягань);

контроль над злочинністю (гласне і негласне вивчення процесів у кримінальному середовищі, ведення оперативно-довідкових обліків. Тобто пасивне спостереження за злочинністю, яке не забезпечує стримування росту злочинності);

протидію злочинності (вжиття активних заходів впливу на злочинність, але не достатніх для якісних позитивних її змін).

Одночасно науковці підкреслюють, що ні один із способів впливу на злочинність у названих вище формах не є якимось застиглим. Вони переплетені та взаємопов’язані між собою горизонтально-вертикальними і більш складними зв’язками.

Беручи до уваги той факт, що побороти (подавити) злочинність у цілому неможливо, об’являти їй війну і ставити перед собою мету повного знищення злочинності у країні утопічно. В масштабах держави складна форма впливу на злочинність можлива лише у виняткових випадках. Вона використовується в придушенні, притягненні до криміна-

льної відповідальності окремих організованих злочинних співтовариств, організованих злочинних груп, видів злочинних посягань.

Так як найбільшу загрозу суспільній безпеці становлять організовані форми злочинності, то й вплив на неї можливий виключно способами складної форми (боротьба і придушення) [15, с. 18].

Отже, В. Бодренков і В. К. Знікін, як і А. Шумілов, використовують як узагальнюючий термін, яким позначають взаємовідносини суспільства і злочинності, – “вплив на злочинність”, а протидію і боротьбу зі злочинністю вважають способами впливу на неї, з чим не можна не погодитися.

Аналіз вищевикладених точок зору на терміни та поняття дає змогу зробити висновки про те, що проблеми термінології коріняться у марності намагань винайти уніфіковану термінологію, яка б стосувалася означень дій щодо причин та умов, які сприяють злочинності чи її окремим видам, так і самої злочинності, а це різні об’єкти впливу і їх не можна ідентифікувати одним терміном – злочинність і т. п., неврахуванні особливостей злочинності взагалі й злочинності певного виду чи окремих злочинів, що потребує різних підходів у виробленні відповідних визначень, перенесенні низки термінів, якими переважно послуговуються в публіцистиці та інших літературних джерелах, засобах масової інформації (“війна зі злочинністю”, “придушення”, “знищення” тощо) до юридичної наукової літератури, що є некоректним і ще більше ускладнює вироблення належної наукової термінології.

Вироблення термінологічного апарату слід починати з понять “злочин” і “злочинність”.

З кримінологічної точки зору злочин – це одиничний злочинний акт, протиправна поведінка особи (соціальний факт), а злочинність – велика множина одиничних злочинних актів, протиправної поведінки осіб (соціальне явище). Під видами злочинів слід розуміти окремі групи злочинних проявів, які об’єднані об’єктом посягання (злочини проти життя і здоров’я особи, основ національної безпеки тощо), а видами злочинності – складові її частини, які об’єднують групи злочинів за певними суб’єктами їх учинення (злочинність неповнолітніх тощо) та формами, способами і засобами їх учинення (організована злочинність, комп’ютерна злочинність тощо).

Оскільки злочинність є закономірним і складним соціальним явищем, а злочини, які її формують, соціальними фактами, то діяльність щодо впливу на них має відповідні етапи і відрізняється у залежності від кожного із них. Наше їх бачення таке. Першим етапом, який потребує уваги суспільства і держави, є етап, на якому формуються причини й умови, що породжують та сприяють учиненню злочинів. Перш за все, це стосується економічних відносин, корупції коли мова

йде про організовану злочинність і політику держави щодо неї. Другий етап пов'язаний з діяльністю по виявленню та своєчасному припиненню учинюваних злочинів. На третьому етапі діяльність суспільства та держави спрямовується на виявлення і розслідування вчинених злочинів, притягнення винних до кримінальної відповідальності, засудження і встановлення причин та умов, що їм сприяли. Четвертий етап передбачає відповідні законні компроміси держави з особами, які вчинили злочини (закриття справи за nereабілітуючими обставинами, пом'якшення покарання тощо) або виконання покарання з метою перевиховання чи застереження від подальшої злочинної діяльності і ресоціалізацію. Відповідно до цих етапів різняться й способи та засоби впливу на це явище. На етапність звертають увагу й А. Шумілов, В. Бодренков та В. Знікін. Щоб вирізнити їх й використовується спеціальна термінологія означення відповідної діяльності того чи іншого етапу (певних етапів). Тому й маємо цілу низку термінологічних визначень, які стосуються предмета нашого дослідження. Інша річ, чи завжди правильно вони застосовуються авторами для об'єктивної передачі сутнісної характеристики дій відповідних суб'єктів, а без цього неможливо вибудовувати ефективну політику комплексного впливу на стан злочинності та, в першу чергу, організованої злочинності, що несе загрозу безпеці суспільства і держави.

Окремі злочини – це антисуспільні акти, які вчиняються незалежно один від одного і носять випадковий характер з точки зору соціальних умов та реакції на них конкретних осіб, у залежності від їх біопсихічних даних. З таких позицій ми можемо певною мірою вести мову про їх запобігання, припинення тощо, у тому числі тих, які учинені організованими злочинними угрупованнями.

Не дивлячись на те, що загальна злочинність складається з окремих злочинів, вона відрізняється від них тим, що це масове, цілісне і закономірне соціальне явище, яке тісно пов'язане з іншими соціальними явищами, не зникає у процесі розвитку суспільства, а лише еволюціонує. Тому, щодо реакції на злочинність як феномена людського буття вживати такі терміни як “придушення”, “знищення”, “подолання”, які передбачають її ліквідацію, є не правильним.

Організована злочинність як окремих вид злочинності хоча і має дещо конкретні детермінанти, також характеризується постійністю, іррегулярністю, деякою масовістю та еволюційністю.

Другим важливим кроком є доведення того, що злочинність є соціальним явищем і цим поняттям, як уже сказано вище, охоплюється масова кількість постійно виникаючих протиправних кримінальних актів. Тому, діяльність щодо злочинності має позначатися й відповідними термінами, які відображають реальні способи впливу на це яви-

ще, а не використовувати ті, що стосуються конкретних злочинів. А тим більше не можна вживати терміни “боротьба зі злочинністю”, “війна зі злочинністю” щодо діяльності з недопущення створення чи виявлення вже створених причин та умов, які сприятимуть чи вже сприяють окремим злочинам або її певним видам, якщо мова йде про злочинність узагалі. Навіть до терміну “запобігання злочинності”, який використовував А. Закалюк і доводив його прийнятність [9, с. 318–329], є досить слушні зауваження про те, що використовувати його щодо злочинності є некоректним, адже злочинність уже існує [16, с. 138 ; 17, с. 3, 8]. З таких же позицій розглядається й термін “попередження злочинності” [8, с. 6]. Тому, вважаємо, що для означення цієї діяльності неможливо ввести в ужиток якусь уніфіковану термінологію, яка б стосувалася визначень дій щодо причин та умов, які сприяють злочинності чи її окремим видам, так і самої злочинності, адже це різні об’єкти впливу.

Третій напрям пов’язаний із виробленням термінології, яка б найбільш об’єктивно передавала сутність тієї чи іншої діяльності, що стосується злочинності, її видів та окремих злочинів. Підтримуючи тих авторів, які ведуть мову про форми і способи впливу на злочинність, а також критично оцінюючи висловлювання щодо цього та тлумачення деяких слів, що виражають певну діяльність, пропонуємо таке. Що стосується організованої злочинності чи злочинності взагалі, то діяльність суспільства і держави щодо реакції на ці соціальні явища, з нашої точки зору, повинна виражатися загальним (родовим) терміном **“вплив на злочинність”**. Це та форма діяльності, яка передбачає активні дії щодо об’єкту впливу – злочинності. Разом з тим, слід пам’ятати, що злочинність як явище не має конкретного предмета, на який може бути спрямована пряма реакція відповідних суб’єктів впливу. Тому впливати можна лише на небажані детермінанти та факти, що породжують це явище, його масштабність. Способами впливу на злочинність є: **організаційно-правове забезпечення впливу на злочинність; профілактика злочинності; контроль над злочинністю і протидія конкретним злочинам чи їх окремим видам.**

Організаційно-правове забезпечення передбачає створення і правове функціонування компетентних органів, правове регулювання суспільних відносин тощо.

Профілактика злочинності. Ми вживаємо термін профілактика тому, що він означає проведення комплексу упереджувальних заходів, які в основному спрямовані не на конкретні злочинні прояви, а негативні явища, що детермінують і формують масштаби іншого явища, у нашому випадку – злочинність. Під профілактикою розуміють передчасні заходи, що запобігають виникненню чогось (хвороб, поломок техніки тощо) [18, с. 995]. Вживання термінів запобігання чи попере-

дження злочинності не відповідають сутності такої діяльності. Запобігати чи попереджати означає не допускати щось конкретне, небажане [18, с. 320]. Злочинність реально існує і її не можна запобігти взагалі чи попередити. Це об'єктивне явище, що існує постійно впродовж людського буття. Але системні інститути організації попередження злочинів (охорона правопорядку, виявлення конкретних причин та умов, що сприяють злочинам, осіб з ненормативною поведінкою, діянь на стадії підготовки до учинення злочину), а також виконання покарань та нагляд за особами, які відбули покарання, і їх ресоціалізація є однією із складових профілактики.

Отже, профілактика включає в себе: 1) створення соціально-економічних умов для максимального задоволення потреб членів суспільства, що відповідають рівню його розвитку; 2) забезпечення належного рівня духовних потреб і суспільної правосвідомості; 3) культурно-освітнє виховання та пропаганда негативного образу злочинності; 4) проведення кримінологічних експертиз проектів програм, стратегій, планів тощо соціально-економічних перетворень та інших законопроектів, їхнє інформаційно-консультативне забезпечення; 5) попередження злочинів; 6) робота з виконання покарань; 7) нагляд за особами з ненормативною поведінкою, звільненими після відбування покарання та їх соціальна адаптація.

Суб'єктами профілактики є суспільство і держава.

Контроль за злочинністю. Ми погоджуємося з В. Бодренковим та В. Знікіним, що контроль – це гласне і негласне вивчення процесів у кримінальному середовищі, ведення оперативно-довідкових обліків, але не тільки. Предмет контролю є більш ширшим. Це стосується аналізу рівня злочинності взагалі, її окремих видів тощо. Не можна також погодитися, що це пасивне спостереження за злочинністю, яке не забезпечує стримування росту злочинності, й лише цим обмежується. Гласний контроль за злочинністю здійснюють не тільки правоохоронні, а й інші державні органи в межах своєї компетенції. Зокрема, це стосується й вищого виконавчого органу держави – Кабінету Міністрів України (пп. 2, 7 ст. 116 Конституції України). Важливою є роль і соціального контролю. Контроль за станом злочинності відбувається не заради контролю, а для аналізу та вжиття активних заходів впливу для зниження масштабів цього явища. Це – основна мета контрольної діяльності щодо злочинності.

Суб'єктами контролю за злочинністю виступають як уповноважені державні органи, так і суспільство.

Протидія конкретним злочинами чи їх окремим видам здійснюється такими способами: 1) припинення злочинів; 2) виявлення й розкриття злочинів; 3) розслідування злочинів; 4) судовий розгляд

кримінальних справ і покарання винних. Ураховуючи, що діяльність правоохоронних органів з метою припинення, виявлення, розкриття й розслідування злочинів є активною протидією, більш вірно називати її терміном “боротьба зі злочинністю”. А припинення злочинів, боротьба зі злочинами і здійснення правосуддя мають охоплюватися загальним терміном “протидія”. Це одна зі сфер соціального управління, що забезпечує активний вплив на організовану чи інші види злочинності, а також окремі злочини.

Суб'єктами протидії є правоохоронні органи і суди, а також окремі юридичні чи фізичні особи. У залежності від обставин і тяжкості злочинів останні зобов'язані, як і правоохоронні органи і суди, брати участь у процесах протидії злочинам. Не можна підтримати тих авторів, які ведуть мову про те, що демократична держава не повинна зобов'язувати громадянське суспільство та державні інституції, які не належать до правоохоронних органів, боротися зі злочинністю, у тому числі з окремими злочинами. В Україні, як і в інших країнах світу, навіть окремі громадяни повинні брати участь у протидії злочинності. В іншому разі, наприклад, настає кримінальна відповідальність осіб за заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину, дачу завідомо неправдивого показання чи відмову свідка від давання показань тощо.

Виходячи із зазначеного нами, можна також погодитися з вищеведеними авторами, що існують проста і складна форми впливу на злочинність. Дійсно, за простою формою впливу суспільство і держава впливають на злочинність, не змінюючи її сутності та (або) змісту (профілактика, контроль над нею), при складній (протидія) – впливає направлено на позитивну соціально значиму трансформацію злочинності, на ту чи іншу зміну сутності та (або) змісту.

Але ми категоричні в тому, що не варто говорити за будь-яких обставин про мирне співіснування суспільства і держави (навіть слабкої) зі злочинністю. Інша справа, що вплив на злочинність, а особливо протидія, може бути за певних умов малоефективною.

Діяльність держави з такого системного впливу на злочинність чи її організовані форми має визначатися словом “політика”. Вона повинна стосуватися таких конкретних напрямів як профілактика, контроль над злочинністю та протидія злочинам чи окремим видам злочинності. Що стосується термінів “придушення злочинності”, “подолання злочинності” та їм подібних, то вони впливають із утопічних поглядів тих авторів, які їх вживають, а терміни “війна зі злочинністю”, “наступ на злочинність”, “захист суспільства від злочинності” та інші мають повністю перейти на сторінки публіцистичної чи художньої літератури тощо.

Список використаних джерел

1. Романюк Б. В. Ефективна політика держави у сфері протидії організований злочинності та корупції – політика зміцнення національної безпеки України / Б. В. Романюк // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. – 2010. – № 23. – С. 3–16.
2. Хохряков Г. Ф. Криминология : [учебник] / Г. Ф. Хохряков ; [отв. ред. В. Н. Кудрявцева]. – М. : Юрист, 1999. – 511 с.
3. Бандурка А. М. Противодействие преступности: война терминов, понятие, общая характеристика / А. М. Бандурка, Л. М. Давиденко // *Право і безпека*. – 2004. – № 3'3. – С. 7–11.
4. Погорельский М. Взаємовідносини держави, суспільства і злочинності: боротьба чи протидія? / М. Погорельский, В. Шоломенцев // *Вісник прокуратури*. – 2010. – № 9 (111). – С. 36–42.
5. Криминология : [учеб. для вузов] / [Ванюшкин С. В., Гришко А. Я., Демидов Ю. Н. и др.] ; под общ. ред. А. И. Долговой. – [3-е изд.]. – М. : Норма, 2007. – 390 с.
6. Карпец И. И. Проблемы преступности / И. И. Карпец. – М. : Юрид. лит., 1969. – 167 с.
7. Аванесов Г. А. Криминология : [учебник] / Г. А. Аванесов. – [2-е изд., перераб. и доп. – М. : Академ. МВД СССР, 1984. – 500 с.
8. Литвинов А. Н. Предупреждение преступлений и правонарушений. Профилактическая работа с населением : [науч.-практ. пособие] / А. Н. Литвинов. – М. : Юркнига, 2004. – 160 с.
9. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика : [у 3 кн.] / А. П. Закалюк. – К. : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2007. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія криминологічної науки. – 424 с.
10. Ігнатів О. Протидія злочинності: поняття та сутність / О. Ігнатів // *Юридична Україна*. – 2009. – № 3. – С. 92–97.
11. Коваленко В. В. Криминологічний аналіз як складова теорії протидії злочинам в економічній сфері / В. В. Коваленко // *Право і безпека*. – 2004. – № 3'3. – С. 61–64.
12. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : [монографія] / Н. С. Карпов. – К. : Вид-во Семенко Сергія, 2004. – 310 с.
13. Карпов Н. С. Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності : [монографія] / Н. С. Карпов. – К. : Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. – 522 с.
14. Шумилов А. Ю. Криминальная безопасность – истинная цель оперативно-розыскной деятельности? / А. Ю. Шумилов // *Оперативник (сыщик)*. – 2007. – № 3. – С. 9–12.
15. Бодренков В. А. К началу дискуссии о содержании криминальной безопасности общества (государства) и роли ОРД в ее обеспечении / В. А. Бодренков, В. К. Зникин // *Оперативник (сыщик)*. – 2008. – № 2 (15). – С. 17–23.
16. Курс криминології. Загальна частина : [підручник] : [у 2-х кн.] // за заг. ред. О. М. Джузи ; [відп. ред. Кондратьев Я. Ю.] ; Мін. освіти і науки України ; НАВСУ. – Київ : Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 1. – 345 с.
17. Давыденко Л. М. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы / Л. М. Давыденко, А. А. Бандурка. – Х. : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.

18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2004. – 1440 с.

В статье анализируется понятийный аппарат, который используется для определения форм и способов деятельности общества и государства относительно влияния на организованную преступность.

The article deals with the analysis of the totality of notions, which is used for the determination of the forms and methods of the society and state activity concerning the influence on the organized crime.

Стаття надійшла до редакції журналу 16 листопада 2011 року.